תורה אור

אין צריך להבדיל, א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי א] אלא מעתה גבי בור דכתיב °ולא יכסנו ה"נ דאין צריך לכסות? הכי השתא התם כיון דכתיב °בעל הבור ישלם עלויה הוא, דרמי לכסויי, אבל הבא מכדי כתיב והקריבו חלק הכתוב בין חטאת העוף לעולת העוף, ב] לא יבדיל למה לי, ש"מ אין צריך להבדיל: מיצה דם הגוף: ת"ר עולה אע"פ שמיצה דם הגוף ולא מיצה דם הראש, יכול ג] (א) מיצה דם הראש ולא מיצה דם הגוף? ת"ל הוא. מאי תלמודא? אמר רבינא מסתברא (ב) רוב דמים בגוף שכיחי:

שמות כא

שם

הדרן עלך קדשי קדשים

חטאת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת כשירה, א כמעשה חטאת לשם עולה, כמעשה עולה לשם חטאת, כמעשה עולה לשם עולה פסולה, ב עשאה למעלה כמעשה כולן פסולה. עולת העוף שעשאה למעלה כמעשה עולה לשם עולה כשירה, ג כמעשה עולה לשם חטאת כשירה, ובלבד שלא עלתה לבעליה, ד כמעשה חטאת לשם עולה, כמעשה חטאת לשם חטאת פסולה, עשאה למטה כמעשה כולן ה פסולה ד]:

גמ'

אין צריך להבדיל. הילכך אם הבדיל לאו שינוי הוא: מכדי כתיב. בעולת העוף והקריבו ומינה נפקא לן לר"א ברבי שמעון הבדלה בעולת העוף בהכל שוחטין (חולין דף כא.) ולא דרש ומלק והקטיר כדדרשי' לעיל מה הקטרה הראש בעצמו כו' דתיפוק ליה הבדלה מהתם דהך סברא לית ליה שימלוק את ה] כולן אלא דוקא רוב שנים ויליף לה מקראי ואפילו רבנן דפליגי עליה התם עיקר הבדלה בעולה לא נפקא להו אלא מוהקריבו דמשמע חלק את זה מן החטאת הילכך על כרחך ולא יבדיל האמור בחטאת למה לי. כלומר מאי (ג) וקאמר לן שמע מינה א"ל להבדיל קאמר הילכך נפקא לן בעולה מוהקריבו דצריך להבדיל ז] דהא חלק ביניהן, דאי אזהרה היא בחטאת שלא יבדיל היכי נפקא לן בעולה מוהקריבו דצריך להבדיל ח] אינו מוזהר שלא להבדיל הוא דנפקא לן מחילוקו ולא ט] שטעון הבדלה. ד"א האי למה לי כמו י] מאי היא לשון קצר מדאתא והקריבו לחלק *למדע הבדלה בעולה שמע מינה ולא יבדיל אין צריך להבדיל קאמר ואשמעי' והקריבו דחלק בעולה דצריך להבדיל (דאי אזהרה היא בחטאת יא] לא שמעי' מוהקריבו אלא דאינו מוזהר מלהבדיל בעולה אבל מצות הבדלה לא נפקא לן):

הדרן עלך קדשי קדשים

חטאת העוף. כמעשה חטאת. מליקה בסימן אחד והזאה ומיצוי: **כמעשה עולה**. בגמרא מפרש דשני במאי: **עשאה למעלה כמעשה כולן**. כלומר כמעשה אחד מכולן האמורין כאן ואפילו כמעשה חטאת לשם חטאת: **כמעשה חטאת**. בגמרא מפרש דשני במאי: **עשאה למטה כמעשה כולן**. כמעשה אחד מכל אלו ואפילו כמעשה עולה לשם עולה יב]:

גמ'

קיר המזבח ויש לומר דמשמע ליה דמתני' פוסלת בכל ענין אפי' לאחר הזאה יג] מדקאמר רבי אלעזר בר"ש שמעתי שמבדילין והיינו דוקא לאחר הזאה מכלל דרבנן פליגי עליה ואמרי אין מבדילין אם כן מתני' דלא כוותיה וא"ת יד] ריש פ' חטאת העוף עשאה כמעשה עולה פסולה וקאמר בגמרא דשני במאי אילימא דשני במליקה נימא דלא כר"א בר"ש דאי ר"א בר' שמעון הא אמר שמעתי שמבדילין בחטאת העוף מאי קשיא ליה לרבי אלעזר בר"ש נמי משכחת לה דהבדיל קודם הזאה וי"ל כיון דמוקמינן כמעשה עולה דשני במליקה א"כ מדלא קתני כמעשה עולה קודם הזאה ש"מ דאיירי בין קודם הזאה בין לאחר הזאה ועוד דלר' אלעזר בן פדת ור"ש בן אליקים ורבי ירמיה טו] מכשר רבי אלעזר בר"ש אפילו קודם ההזאה דמפרשים לא יבדיל דקרא אין צריך להבדיל ור"ת הגיה בגליון בספרו על מילתא דר"ש בן אליקים ומאי לא יבדיל דמשמע בין בשעת הזאה בין בשעת מיצוי אינו צריך להבדיל ואם הבדיל כשר וכ"ש שמתמצה כל הדם ושבקינן לקרא דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה דדוקא לא יבדיל בשעת הזאה אבל בשעת מיצוי דלדם הוא צריך אי בעי מבדיל אי בעי לא מבדיל עכ"ל משמע שרוצה לפרש דבשעת הזאה אסר קרא ובשעת מיצוי בעי למימר קרא דאין צריך ותרווייהו משתמעי *מיניה טז] (וש"מ) מדאפקיה קרא בלשון לאו קדריש דבשעת הזאה לא יבדיל ולאסורא אף בשעת מיצוי לא אתי קרא דמוהקריבו הוה נפיק יז] דדריש מיניה בחולין (דף כא.) שחילק הכתוב בין חטאת העוף לעולת העוף לכך יש לפרש נמי דאתי קרא למימר דבשעת מיצוי אם ירצה לא יבדיל והא דאמר רבי ירמיה לא שמיע להו דמשמע שבא לחלוק על רב חסדא ורבא ואביי היינו משום שבא ר' ירמיה להשמיענו דכשמבדיל לאחר הזאה אין כאן מעשה עולה בחטאת שמצות חטאת נמי כך הוא דקרא אין צריך להבדיל קאמר וא"ת לרב הונא דאמר משמיה דרב במעילה פרק חטאת העוף (דף ח:) דמיצוי חטאת העוף אינו מעכב והכי תני במתני' דהתם הוזה דמה אמאי פסלי רבנן כשהבדיל לאחר הזאה הא אין כאן מעשה עולה בחטאת דמחתך בשר בעלמא הוא כדפרישית כיון דכבר נגמרו עבודת הדם דמיצוי אינו מעכב ולפי מה שפירשתי ניחא דדילמא רב הונא סבר כר"ש בן אליקים דמוקי פלוגתייהו קודם הזאה אבל לפירוש ר"ת קשה דאפילו לר"ש בן אליקים לא פליגי אלא לאחר הזאה ויש לומר דרב הונא יעמיד מתני' דקתני הבדיל פסול קודם הזאה ואפילו כרבי אלעזר בר"ש וסוגיא דשמעתא דקאמר מתניתין דלא כרבי אלעזר בר"ש אתיא כרב אדא בר אהבה דאמר במעילה* משמיה דרב מיצוי חטאת העוף מעכב יח] ורבנן פליגי עליה דר"א בר"ש אפילו לרב הונא מדקאמר רבי אלעזר ברבי שמעון שמעתי שמבדילין משמע דפליגי רבנן עליה ואע"ג דרב הונא סבר מיצוי לא מעכב מודה הוא יט] דפליגי רבנן עליה דרבי אלעזר ברבי שמעון *סבר מיצוי מעכב וה"נ איכא חד תנא במעילה דסבר הכי ומיהו *) מתני' לא אפשר למימר לרב הונא דסבר מעכב דהא מהדר הש"ס לאוקומי כל סתמי דמתני' כוותיה דאית ליה אינו מעכב וא"ת והא קתני מתני' חטאת העוף שמלקה לשמה פסול אלמא דמיצוי מעכב ויש לומר דרב הונא לא הוה תני מילה אלא היזה כדתני במתניתין דמעילה הוזה דמה אבל סיפא דמתני' דמייתי התם במעילה כ] אחד חטאת העוף ואחד עולת העוף כא] מלקן ומילה דמן כו' לא מצי לשנויי *דהוא ושהיזה דהא קתני בה נמי עולה והזאה בעולה ליכא לכך צריך לשנויי דלגלדין קתני:

אלא מעתה גבי בור דכתיב ולא יכסנו כו'. מכל לאוין שבתורה כגון לא תחסום לא תאכלו כל נבילה לא תלבש שעטנז לא קשיא ליה למאי כב] כתביה אם לא ללאו אבל הא דמסברא הוה אמינא דמבדיל לפי שצריך לדם אמרינן דכי כתיב לא יבדיל אין צריך להבדיל קאמר וגבי בור נמי מסברא הוה אמינא דחייב לכסותו וכי כתיב לא יכסנו אין צריך לכסותו קאמר:

הדרן עלך קדשי קדשים

חטאת העוף. כמעשה חטאת לשם חטאת כשירה. זו היא מצותה כג] ואגב אחריני נקטיה: **למעלה** כמעשה כולן פסולה. כד] אף שעשה העבודה כתקנה והיינו באכילה אבל בעלים נתכפרו לשמואל דאמר לעיל פרק ב' (דף כו:) כיון שהגיע דם למזבח נתכפרו בעלים כה]: **למטה** כמעשה כולן פסולה. בסוף פירקין דלעיל (דף סה:) פירשתי דלא ידעינן מנא ליה עיכובא בעולה:

נימא

*) נ"ל ומיהו רבנן דמתני' לא אפשר למימר לר"ה דסברי מעכב כו' נ"ק

נלמדע נ"ק

מיניה דמדאפקיה קרא נ"ק

[דף ח:]

נ"ל וסברי מיצוי כו' וכן הוא בתוס' חולין דף כא: ד"ה ואינו כו' וע"ש

לשנויי וכסיום נ"ק

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ז מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ז:

ב ב מיי' שם הלכה ה:

ג ג ד מיי' שם הל' ח:

ד ה מיי' שם הלכה ו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' יכול אע"פ שמיצה דם הראש: (ב) שם מסתברא רוב כצ"ל ואות ד' נמחק: (ג) רש"י ד"ה מכדי וכו' כלומר מאי קמ"ל:

* נ"ז - ואין בזה מצות מצוה עולה בחטאת העוף דהבדלת סימנים בחטאת העוף אינו שינוי מדין חטאת העוף
לפי זה הא דשאלה הגמ' דריש דמאי קמ"ל?
לת"ק - "לא יבדיל" (בחטאת) היינו אסור להבדיל
לראב"ש - "לא יבדיל" היינו דאין חייב להבדיל ואם הבדיל כשר

* ויקרא א:יז
"עולה הוא אשה ריח ניחוח לה'"

נושא
ת"ק - שסוברת שלא יבדיל דכתיב בחטאת העוף פירושו - אין צריך להבדיל - אבל אם הבדיל הוי כשר דגם זה נחשב כחטאת העוף

נושא
מיצוי דם הגוף בלבד מעכב בחטאת העוף

נושא
היוצא חטאת העוף כמעשה עולה והיפך
מבנה
חטאת/עולת העוף ...
למטה/למעלה

שיטה מקובצת

א] אלא מעתה גבי בור כו'. וא"ת*) כו' וי"ל דהא דדריש לא יבדיל דאינו צריך להבדיל היינו משום דלדם הוא צריך לעשות ההזאה והמיצוי וא"כ סברא לומר דצריך הבדלה בחטאת יותר מבעולה דבעולה ליכא כי אם מיצוי בלבד ולכך קאמר לא יבדיל דאין צריך להבדיל אבל אם רצה מבדיל ולהכי פריך אלא מעתה כו' דאי כפשוטו לאשמועינן דצריך לכסותו פשיטא דכיון דחפרו צריך לכסותו ומשני הכי השתא כלומר גבי בור כיון דכתיב בעל הבור ישלם אלמא צריך לכסותו ומ"מ כתב ולא יכסנו לספור דברים בעלמא דאם לא כסהו חייב והא דדרשינן לא יבדיל לומר דאינו צריך להבדיל לאו משום דהוי ס"ד מבדיל מסברא כדס"ד אלא משום דמכדי כתיב והקריבו כו': ב] לא יבדיל למה לי. לפום רהיטא נראה דה"פ כיון דכתיב והקריבו לחלק בענין מליקה א"כ ממילא ידעינן דבחטאת לא יבדיל אלא בסימן אחד אבל לא יבדיל בשני סימנין כענין מליקה דעולה וא"כ על כרחך אתא לא יבדיל לומר דא"צ להבדיל וקשה דאילו לא הוי כתיב לא יבדיל היכא הוי ידעינן בעולה דעביד שני סימנין איפוך אנא ואימא דבחטאת עביד שני סימנין ובעולה סימן אחד ואי משום דדרשינן בעולה ומלק והקטיר מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו זה אינו דהא לראב"ש קיימינן ובפ"ק דחולין משמע דלראב"ש לית ליה הך היקשא דקאמר התם דבעולה נמי כשהוא אחוז בראש בגוף כו' והיקשא דמליקה להקטרה מוקי ליה לומר מה הקטרה בראשו של מזבח כו' כדקאמר התם לת"ק דברייתא דכמשפט ורש"י דחק ופי' בענין אחר מכדי כתיב בעולה והקריבו ומיניה דריש ראב"ש הבדלה בעולת העוף וא"כ הא דכתיב לא יבדיל בחטאת היינו דא"צ להבדיל קאמר א"כ והקריבו דכתיב לחלק ביניהם לומר דבעולה צריך להבדיל יותר מבחטאת ועביד רוב שנים ומ"מ לא עביד שנים לגמרי הא כמשפט מקיש לענין זו דכשהוא אחוז הראש בגוף (אין) מזה כדקאמר התם דאי לא יבדיל להזהיר בחטאת מלהבדיל א"כ היכא נפקא בעולה שוהקריבו דצריך להבדיל דלמא לא נפקא לן מיניה אלא שאינו מוזהר מלהבדיל ולא שטעון הבדלה ופליאה גדולה איזו הוכחה היא זו מדקי"ל בעולה דחובה והיא גופיה מנ"ל שמתוך כן אתה דורש דלא יבדיל דאינו צריך להבדיל אימא דבעולה אינו חובה להבדיל ואתא והקריבו לומר דחלק מחטאת דבחטאת אסור להבדיל ובעולה אין אסור להבדיל. וע"ק לפי' לישנא דלמה לי לכך נראה למהר"ם דפי' קמא דפי' לא יבדיל כלומר בלאו הכי נמי ידעינן שפיר דאסור להבדיל מדכתיב והקריבו לומר דחלק מליקה דחטאת ממליקה דעולה ומליקה דעולה בהבדלה היא מהיקשא דהקטרה והא דדריש ראב"ש התם דכשאחוז הראש בגוף מזה היינו לבתר דכתיב לא יבדיל וכיון דכתיב לא יבדיל וכמשפט א"כ יש לנו לעשות היקשא לענין דלא יבדיל והיקשא דמליקה להקטרה מוקמינן לה לראשו של מזבח והא דכתיב והקריבו לומר דבעולה לא סגי בסימן אחד אלא בעי רוב שנים אבל הכא מיירי אי לא כתיב לא יבדיל ואז ודאי יש לנו לדרוש היקשא דמלק והקטיר לגמרי אף לענין הראש בעצמו כו' וא"כ מוהקריבו שמעינן דבחטאת אסור להבדיל מדחלק הכתוב בין חטאת העוף לעולת העוף במליקה ואי משום כמשפט מוקמינן ליה לדרשא אחריתי. וקצת קשה למורי דנהי דלא יבדיל לא הוי איצטריך לאיסור הבדלה דחטאת כדפי' מ"מ איצטריך לכתוב לא יבדיל כדי לאקושי (חטאת לעולת העוף) [עולת העוף לחטאת] לאיסור הבדלה כדאמר ראב"ש בחולין מכמשפט דסכה הך היקשא לא דריש ראב"ש היקשא דמליקה להקטרה לענין הראש בעצמו והגוף בעצמו והדרא קושיא לדוכתיה מנ"ל דלא יבדיל דאינו צריך להבדיל קאמר ותירץ דשפי' אית לן למימר א"צ להבדיל דהשתא איצטריך לגופיה דחטאת העוף לומר דלא יבדיל [אין] איסור להבדיל [ולא] לגלות בעולת העוף איסור הבדלה ולא לענין חטאת גופיה: ג] יכול אפי' מיצה: ד] פסולה. וכולן אין מטמאין אבית הבליעה ומועלין בהן חוץ מחטאת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת: גמ' ומועלין בהן חוץ מחטאת כו'. דחטאת פסולה אין לה היתר לכהנים ועולה אפי' היא כשרה (לאו) בת מעילה היא אבל חטאת העוף שעשאה בהכשר אין מועלין בה דכל שיש לו היתר לכהנים אין מועלין בו: וא"ת ובחטאת העוף ששינה בה אמאי מועלין בה למ"ד במעילה היתר שחיטה שנינו והכא איכא היתר מליקה דהא בגמ' מוקמינן שינוי מקום דנבי חטאת בהזאה וי"ל דדוקא היתר מוציאה מידי מעילה משום דלאחר שחיטה הוכשר לקבל דם לאלתר אבל בעוף דליכא קבלה לא מהני היתר מליקה לאפוקי מידי מעילה: ה] את כולו אלא: ו] מאי קמ"ל אלא ש"מ: ז] להבדיל דמדחלק ביניהן: ח] להבדיל. נוסחאת רש"י מהר"פ נימא הכא דוהקריב חלק לומר דבחטאת מוזהר שלא יבדיל אבל בעולה אינו מוזהר להבדיל אבל דצריך הבדלה לא תיפיק מיניה אלא על כרחך מדנפקא ליה מוהקריב חלק הבדלה בעולת העוף ש"מ ולא יבדיל כו': ט] שתטעון הבדלה. האי כו'. תיבות ד"א ל"ש תמחק: י] מאי קאמר ולשון קצר הוא תיבת היא נמחק: יא] בחטאת לומר שלא יבדיל לא: יב] עולה הז"ד ומה"ד וכולן. אע"פ שנפסלו מליקתן מטהרתן מידי נבלה ואין מטמאין בבית הבליעה. כדין נבלת עוף טהור הס"ד ומה"ד ומועלין בהן. ואף בחטאת הואיל ונפסלו ואין בהן שעת היתר לכהנים לא יצא מידי מעילה שבהן הס"ד ומה"ד חוץ מחטאת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת. דכשרה היא ויש בה שעת היתר לכהנים ושוב אין בה מעילה אפי' לזר הס"ד ומה"ד גמ': יג] הזאה. ס"א משום דראב"ש אמר שמעתי שמבדילין אתני' קאמר ובא לחלוק עליה וא"ת: יד] וא"ת לקמן ריש פ' חטאת העוף דתנן עשאת למטה כמעשה עולה כו': טו] ור' ירמיה פריך שפיר דלדידהו מכשר: טז] ושמא מדאפקיה: יז] נפיק כדדריש: יח] מעכב ואיכא רבנן דפליגי: יט] הוא דאיכא רבנן דפליגי עליה דר"א: כ] במעילה דקתני אחד: כא] העוף שמלקן ושמיצה דמן כו' לא מצי לשנויי דהוה תני ושהיזה תיבת דהוא ל"ש ונמחק: כב] למאי כתבינהו אם לא ללאו אבל האי דמסברא: כג] מצוותה והא דנקט שעשאה בדיעבד אגב אחריני נקטיה: כד] תיבות אף שעשאה העבודה כתקנה נמחק: כה] בעלים. ועי"ל דלא קאמר שמואל אלא בזבחים אבל בעוף לא דקרא דמייתי לעיל גבי זבחים כתיב ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר הס"ד:

*) [נראה דכוונתו לקושיית התוס' בד"ה אלא. מכל לאוין כו' לא קשיא ליה]